

> FOR SOCIETY

VINDEN, BINDEN, BEHOUDEN

ATTITUDEPROFIEL VOOR PROFESSIONALS DIE (WILLEN)
WERKEN MET JONGENS IN DE PROSTITUTIE

Eindhoven 2022

Evie Heinrichs, MSc
dr. Dana Feringa

INHOUD

Introductie	5
Empirisch onderzoek	7
Methode	7
Populatie en steekproef	7
Methode voor dataverzameling	7
Methode voor analyse	7
Betrouwbaarheid, validiteit, anonimiteit en bruikbaarheid	7
Bevindingen	8
Basishouding	8
Taal	8
Aandachtspunten	9
Conclusie	9
Attitudeprofiel EMP	11
Intervisiemodel EMP	13
Intervisie	13
Intervisiemodel	13
Literatuur	15

Door Fontys Hogeschool Sociale Studies te Eindhoven in opdracht van het Expertisecentrum Mensenhandel & (jeugd)Prostitutie van Lumens.

INTRODUCTIE

Tot voor kort was er nauwelijks iets bekend over mannelijke sekswerkers of mannelijke slachtoffers van seksuele uitbuiting, wat niet wegneemt dat het ook in ons land aan de orde van de dag is. Waar tot op heden weinig formele instanties zicht hebben op de omvang van deze groep noch contact hebben met deze jongens, geldt dat niet voor Lumens. De afgelopen decennia is met zorg aandacht besteed aan het contact leggen met deze jongens, een band opbouwen en samen zoeken naar passende vormen van ondersteuning wanneer hier behoefte aan was. Inmiddels draagt Lumens dusdanige kennis en ervaring met zich mee met betrekking tot onder andere deze doelgroep dat zij sinds 2015 een Expertise centrum Menshandel & (Jeugd)Prostitutie (EMP) heeft.

In 2015 startte het EMP met behulp van RUPS II gelden (Regeling Uitstapprogramma's Prostituees, huidige DUUP regeling) een project waarin onder andere aandacht werd besteed aan de groep mannelijke slachtoffers van seksuele uitbuiting. Doel was nog ongeziene doelgroepen in kaart te brengen. De focus kwam te liggen op jonge mannen. Tijdens de twee daarop volgende jaren werden vele gesprekken gevoerd met deze jongens waarvan de bevindingen zijn gepresenteerd in de rapportage 'Jongens prostitutie in beeld – projectrapportage 2015 – 2017' (Van Went & Castelijns, 2018). In deze rapportage presenteert het EMP onder andere werkzame bestanddelen van hun werkwijze, namelijk een 'erop-af benadering' en het 'bouwen aan de relatie', maar is er ook aandacht voor de ervaren knelpunten in de benaderingswijzen en de specifieke en complicerende aspecten van jongens die (gedwongen) seks tegen betaling hebben. Uit recent onderzoek (Simons et al, 2021) blijkt wederom dat de meeste jongens niet bij hulpverlening terecht komen. Dat de weg naar hulpverlening moeilijk te vinden is; en jongens ook moeilijk gevonden worden. Bewustwording van outreachend werken is daarbij een aanbeveling.

Naar aanleiding van de bevindingen in de project rapportage (Van Went & Castelijns, 2018) heeft het EMP de afgelopen jaren diverse verzoeken gekregen van andere formele partijen om hen te adviseren, scholen en begeleiden bij het contactleggen met en behouden van deze doelgroep. Partijen die allen aangeven zich op dit punt handelingsverlegen te voelen. Dit is onder

andere aanleiding geweest om de benaderwijze van het EMP met betrekking tot deze groep jongeren te willen vertalen naar handelingskennis toepasbaar voor andere partijen die ook (willen) werken met deze groep maar hierbij (nog) handelingsverlegenheid ervaren.

Hiertoe heeft Lumens aan Fontys Hogeschool Sociale Studies gevraagd een onderzoek uit te voeren. In deze rapportage staan de opzet van het onderzoek en de bevindingen beschreven. Deze bevindingen zijn vertaald naar een attitudeprofiel en intervisiemodel voor de beroepspraktijk.

In deze rapportage wordt uitgegaan van de terminologie van het CKM (Centrum Kinderhandel & Mensenhandel) betreffende mannelijke sekswerkers en / of mannelijke slachtoffers van seksuele uitbuiting. Het betreft jongens of mannen die gedwongen worden tot seks en / of jongens die (gedwongen) seks tegen betaling hebben. In de rest van dit rapport 'jongens' genoemd.

EMPIRISCH ONDERZOEK

Doel van het onderzoek was het op basis van empirische kennis en inzichten handelingskennis generen die vertaald kan worden naar een product waar partijen die met de doelgroep jongensprostituees willen werken zich niet langer handelingsverlegen hoeven te voelen. Gezien de beperkte omvang van beschikbaar onderzoek binnen de Nederlandse context is gekozen voor een exploratieve onderzoekaankpak. De vraagstelling voor het onderzoek luidde: hoe kan het leren werken met en samen ondersteuning bieden aan jongensprostituees vorm krijgen zodanig dat het aansluit bij de behoeften van deze jongens en uitvoerbaar is binnen de contextuele kaders?

Methode

Populatie en steekproef

De populatie – jongens actief of passief betrokken bij prostitutie – en professionals die met deze jongeren samenwerken, is te groot om mee te kunnen nemen in dit onderzoek. Daarom is een pragmatische steekproef getrokken via de sneeuwbalmethode (Boeije, 2005). Daarbij zijn we gestart bij sleutelfiguren in deze niche binnen het sociaal domein. Zij zijn zelf geïnterviewd en daarnaast is aan hen gevraagd of zij iemand kennen waarvan het ook interessant zou zijn om diegene te interviewen. Binnen dit onderzoek is met 21 respondenten gesproken: 19 beroepskrachten en twee ervaringsdeskundigen. Zij zijn allen werkzaam bij organisaties uit – of gelieerd aan – het sociale domein zoals Veilig Thuis, Lumens, Leger des Heils, Politie en Vluchtelingenwerk.

Methode voor dataverzameling

Binnen dit onderzoek zijn data verzameld met behulp van semi-gestructureerde interviews. Deze methode (Evers, 2007) leent zich namelijk bij uitstek voor het achterhalen van drijfveren, motivaties, visie, meningen, ervaringen en behoeften van betrokken actoren. Bij deze gesprekken is gebruik gemaakt van een topiclijst, waar tevens een pre-test op is uitgevoerd. Waar de situatie het toeliet zijn interviews opgenomen en getranscribeerd. Van alle gesprekken zijn gespreksverslagen gemaakt waarop een member-check (Wester & Peters, 2007) is uitgevoerd.

Methode voor analyse

Voor de analyse van de data hebben we gebruik gemaakt van de methode van Boeije (2005). Zij onderscheidt een drietal fasen, namelijk open, axiaal en selectief.

Betrouwbaarheid, validiteit, anonimiteit en bruikbaarheid

De betrouwbaarheid van het onderzoek hebben we geborgd door gebruik te maken van een data-management systeem. Hierdoor zijn alle data gearchiveerd evenals de correspondentie met respondenten, en de data en locaties waar(op) de data zijn verzameld. Via het creëren van intersubjectiviteit (Maso & Smaling, 2004) borgen we de validiteit van het onderzoek. Dit zijn momenten waarop de onderzoeker en professionals van het EMP samen reflecteren op de onderzoeksopzet, -uitvoering en interpretatie van de analyses.

Tevens is binnen dit onderzoek de anonimiteit van alle betrokken organisaties en respondenten geborgd. Hiermee bedoelen we concreet dat we personen niet bij naam- en toenaam noemen. Daarnaast is het onderzoek uitgevoerd in lijn met de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (Vereniging van Hogescholen, 2018).

Bevindingen

Uit de gesprekken die zijn gevoerd met 21 respondenten komt een tweetal thema's naar voren als het gaat om het kunnen 'vinden, binden en behouden' van de jongens: *basishouding en taal*.

Basishouding

In de gesprekken kwam een bepaalde basishouding naar voren die aansluit bij het vinden, binden en behouden van jongens in de prostitutie, vijf aspecten in het bijzonder, namelijk *betrouwbaarheid, authenticiteit, niet oordelende houding, benutten van discretionaire ruimte en werken in het hier en nu*. *Betrouwbaarheid* staat voorop, ofwel 'zeggen wat je doet en doen wat je zegt'.

Maar ook *authentiek* zijn van mens tot mens, blijkt belangrijk. Wees open en transparant, heb een lange adem in het leggen, opbouwen en behouden van contact en stel daarin geen strenge eisen aan de jongen, maar geef ruimte en de boodschap 'hé, ik ben er nog!'. Het voornaamste is nog wel, vertoon geen onecht gedrag, veins geen interesse want daar prikken jongens direct doorheen. Wees in plaats daarvan 'echt' ondanks dat je aan het werk bent. Je professionele rol moet dicht bij jezelf liggen, want als je een rol spēélt, sta je verder van jezelf af en kom je onecht, niet authentiek over. Binnen deze authenticiteit kun je ook gemakkelijker bij jezelf blijven en je persoonlijke en professionele grenzen aangeven.

Niet oordelen maakt tevens dat jongens zich binden en verbonden willen blijven met professionals. Spreek geen waardenoordeel uit. Bespiegel op de maatschappelijke normen en erken dat iemand slachtoffer is geworden of iets is aangedaan. Erken daarmee wat er is gebeurd en of dat strafbaar is. Ga naast de jongen zitten en luister. Beoordeel, oordeel, maar zonder te veroordelen. Daarbij is het tevens van belang om eigen waarden en normen te erkennen, vertellen respondenten. Ben je bewust van je eigen waarden en normen en de wijze waarop dit bijvoorbeeld je vraagstelling kleurt. Laat je waarden en normen niet bepalend zijn in het contact met de jongens. Dus je hebt ze wel, je hanteert ze ook, maar je laat ze niet leidend zijn.

Als je het werk met de jongens niet verenigd krijgt met je eigen normen en waarden mág dat. Dan wordt het òf besproken in intervisie, of je maakt andere keuzes in je werkuitoefening.

Een ander veelvuldig genoemd attitudeaspect is werken in het *hier en nu*. De regie en besluitvorming ligt bij de jongen zelf (nb: waar de situatie het toe laat; dit geldt niet voor minderjarigen). Probeer aan te sluiten bij zijn behoeften en hier ontvankelijk voor en dienstbaar aan te zijn.

Taal

Taal en communicatie komen als belangrijke thema's naar voren uit gesprekken met respondenten. Zo blijkt het van belang om expliciete, feitelijke gesprekken over de situatie waarin de jongen zich bevindt openlijk te bespreken.

Daarbij is het tevens belangrijk om niet in losstaande, normatieve termen te spreken. Woorden als 'erg', 'zorgelijk', 'gevaarlijk' passen wellicht inhoudelijk wel bij de situatie waar op dat moment over wordt gesproken, maar kunnen jongens afschrikken. Als je normerende termen gebruikt, zorg dan dat je beschrijft, onderbouwt en bewijst hoe je tot deze uitspraak komt. Licht toe wat je ziet, wat je ervaart, hoe het overkomt, in navolgbare termen. Hierdoor wordt een concrete onderbouwing van 'wat erg dat je dit mee moet maken' of 'je loopt wel een groot risico' ineens een op indicatoren gebaseerde analyse van de situatie, in plaats van een normering. Je beschrijft eerlijk zoals het is en bewijst hiermee dat het klopt wat je zegt.

Tevens komt uit de gesprekken naar voren dat het gebruik van woorden waaruit zwakte blijkt jongens afschrikt in het contact. Voorbeelden van uitspraken die door respondenten worden gegeven in het contact zijn 'verdrietig', 'eenzaam' en 'in de steek gelaten'. Er zijn wel degelijk situaties die om erkenning vragen. Benoem dit dan vanuit jezelf en projecteer dit niet op de jongen. Een voorbeeld is 'Ik vind het heel verdrietig voor je'.

Aandachtspunten

Naast basishouding en taal kwam een aantal aanvullende aandachtspunten uit de gesprekken

met respondenten naar voren. *Vindplaatsgericht werken* blijkt van belang. Hierbij gaat het niet alleen om fysieke en digitale vindplaatsen, maar ook over de bijbehorende codes en taal die binnen deze specifieke contexten wordt gebezigd en gesproken.

Uit gesprekken blijkt tevens dat het *contact vluchtig* kan zijn. Het komt voor dat jongens voor langere tijd uit beeld blijven. Ook op die momenten is het van belang om de houdingsaspecten uit de basishouding te blijven uitvoeren.

Dat jongens het moeilijk vinden om zich te herkennen als slachtoffer en zich er ook niet altijd in herkennen, maakt het hanteren van taal (verbaal en non-verbaal) nog belangrijker. Het afvallen van iemand in de eigen omgeving van de jongen blijkt daarbij gelijk te staan aan het verliezen van contact met hem.

Grip hebben op het eigen leven is voor jongens van belang en dat vraagt van professionals dat zij ruimte geven aan *eigen regie*. Daarbij spelen voor jongens vaak verschillende taboes zoals betaling van seks, homoseksualiteit, slachtofferschap. Een ingang voor het aangaan van een gesprek blijkt veelal 'vrijwillig sekswerk' te zijn.

Conclusie

Op basis van de gesprekken met de respondenten kunnen we concluderen dat het vinden, binden en behouden van jongens in de prostitutie niet eenvoudig is en zowel aandacht voor houdingsaspecten als taal van professionals vraagt. Beide zijn niet uit een boekje te leren of via een methodiek te leren. Het vraagt om goed voorbeeld dat doet volgen, om wat Sennet (2016) ambachtschap noemt.

Nu is het binnen het huidige tijdgewricht van transities en transformaties binnen het sociaal domein niet altijd mogelijk om samen op te werken met een ervaren collega. Dat is jammer, want juist deze samenwerking draagt bij aan de professionaliteitsontwikkeling. Voor professionals die niet in deze gelegenheid zijn hebben we de bevindingen uit dit onderzoek vertaald naar een tweetal beroepsproducten.

Eenzijds een attitudeprofiel, een compact en daarmee hanteerbaar overzicht met daarop de voornaamste implicaties uit dit onderzoek voor het handelen van professionals die (willen) werken met deze doelgroep. Anderzijds een intervisiemodel dat onder leiding van een ervaren gespreksleider gehanteerd kan worden voor collegiale uitwisseling en samen leren bij het eigen maken van het attitudeprofiel en/of werken met deze doelgroep.

ATTITUDEPROFIEL EMP

Ben jezelf en ben ECHT

- *Jezelf kennen en je normen en waarden rond deze thematiek is belangrijk. Jongens voelen precies aan of je meent wat je zegt of een oordeel hebt zonder het uit te spreken.*
- *Oprecht zijn is daarmee een kernwaarde in dit werk.*
- *Vanuit deze oprechtheid kun je je zorgen ook delen.*
- *Intrinsiek geen oordeel hebben over het beroep sekswerker.*
- *Jongens hebben al van ver moeten komen om hulp te vragen. Ga dan niet oordelen.*

Basishouding

- **Betrouwbaarheid** staat voorop.
 - Dus: Zeggen wat je doet en doen wat je zegt. Maak inzichtelijk en transparant welke afwegingen hebben geleid tot de keuzes die je maakt in je professioneel handelen.
- Maak gebruik van de **discretionaire ruimte** en onderbouw je keuzes achteraf.
- Contact moet **authentiek** zijn, van mens tot mens.
 - Ben authentiek en integer vanuit je beroepshouding. Dus voorkom dat je interesse fingeert, er niet met je aandacht volledig bij bent, je niet meent wat je zegt, want daar wordt onmiddellijk doorheen geprikt en dan is het vertrouwen geschaad.
 - Openheid in contact, ben transparant; stem alles wat je doet af.
 - Lange adem, volhouden en volharden in het contact onderhouden. Als iemand uit contact raakt doe zelf iets om het contact te herstellen; appje, kaartje. Geef ruimte en de boodschap: 'hé, ik ben er nog!'
 - Ben helder en duidelijk in het aangeven van je professionele en waar nodig persoonlijke grenzen vanuit de authenticiteit van je professionele rol.
- Neem een **niet oordelende houding** aan.
 - Bespiegel op de maatschappelijke waarden en normen en erken dat iemand slachtoffer is geworden of iets is aangedaan in relatie tot deze waarden en normen. Ga naast hem zitten en luister. Beoordeel, oordeel, maar zonder de jongen te veroordelen.
 - Ben je bewust van je eigen waarden en normen en de wijze waarop dit je kleurt. Laat je waarden en normen niet bepalend

zijn in het contact met de jongens.

- Niet pushen, vertraag naar het tempo van de jongen.
- Werk met het **hier en nu**
 - Aansluiten bij de behoeften van de jongen.
 - Regie en besluit tot stappen ligt bij de jongen. *NB! Waar de situatie het toe laat; dit geldt niet voor minderjarigen.*

Houd daarbij rekening met:

- Vindplaatsgericht werken (incl. digitale omgeving, websites, codes, taal leren spreken).
- Het contact kan onvoorspelbaar zijn. Soms blijven jongens langere tijd buiten beeld.
- Het geen slachtoffer willen zijn maakt het contact broos.
- Taboes van de jongens betreffen: betaling van seks, homoseksualiteit, slachtofferschap. Een ingang voor een gesprek is vaak 'vrijwillig sekswerk'.
- Iemand in de omgeving van de jongen afvallen resulteert vaak in verlies van het contact.
- Geef ruimte aan eigen regie van de jongen. Grip hebben op het eigen leven is belangrijk.

Taal

- Voer expliciete, feitelijke gesprekken in alle openheid.
- Voorkom het gebruik van normatieve termen als 'erg', 'zorgelijk', 'gevaarlijk' in relatie tot de jongen. In relatie tot de situatie van de jongen kan dit wel.
 - Kies termen nooit vanuit zwakte. Omschrijf, dus niet: "verdrietig", "eenzaam", "in de steek gelaten".

INTERVISIEMODEL EMP

Intervisie

Intervisie wordt omschreven als "een vorm van collegiale deskundigheidsbevordering waarbij belemmerende gevoelens en overtuigingen bespreekbaar worden gemaakt, gericht op nieuwe perspectieven en gedragsverandering waardoor er verdere versteviging van de professionaliteit op treedt" (Bellersen en Kohlmann, 2012, pagina 12). In feite is intervisie een georganiseerd gesprek tussen mensen die werkzaam zijn in hetzelfde vakgebied. Het doel is om van elkaar te leren en ieders deskundigheid en persoonlijke professionele ontwikkeling te vergroten. Gesprekken gaan altijd over werk en de daaraan gerelateerde problemen en uitdagingen.

De intervisiemethode van Michael Balint (Balint, 1957) activeert alle leden van de intervisiegroep en dwingt hen ook bij een inbreng van een andere deelnemer, kritisch naar het eigen handelen te kijken. Inzichten die op deze wijze worden verkregen worden gedeeld, waardoor ieder zijn kwetsbaarheden in brengt, ieder van en met elkaar leert en ieder dus gelijk is. Deze specifieke methode stimuleert de intervisieleiden hun oordeel, inschatting en oplossing even voor zich te houden en vooral mee te denken met de inbrenger van het probleem.

Het ontwikkelde model is afgeleid van de oorspronkelijke methode van Balint (Balint, 1957) en geïnspireerd op later ontwikkelde versies (Hendriksen, 2007; Bellersen & Kohlman, 2016; Movisie, 2020, Heinrichs, 2021). Binnen dit model worden zes fasen doorlopen: 1) voorbereiden, 2) verkennen, 3) kern van de vraag formuleren, 4) nieuwe werkwijze formuleren, 5) opbrengsten delen en 6) terugblik. In bijgevoegd figuur worden deze zes fasen kort toegelicht. Het toepassen van dit intervisiemodel in de beroepspraktijk vraagt om een ervaren gespreksleider.

Intervisiemodel

1. Voorbereiden

De inbrenger bereidt een casus voor.

2. Verkennen

De groep zoekt samen met de inbrenger naar de achtergronden van diens vraag: wat is de stijl van de inbrenger, welke professionele opvattingen hanteert hij en welke waarden en principes liggen daarachter? Hoe is dit alles van invloed op de vraag?

3. Kern van de vraag formuleren

De essentie van de vraag wordt benoemd, verhelderd en aangescherpt. Vervolgens formuleert de inbrenger zijn vraag opnieuw.

4. Nieuwe werkwijze kiezen

De groep komt met adviezen, tips, observaties en opties. Op basis van de uitkomsten stelt de inbrenger voor zichzelf leerpunten vast. Waar wil ik voortaan op letten? Wat wil ik anders doen? En welke mogelijkheden heb ik daarvoor?

5. Opbrengst / Delen

Zowel de inbrenger van de casus als de andere deelnemers verwoorden wat de intervisie hen heeft opgeleverd. Zij reflecteren op de opbrengsten en op het proces, gekoppeld aan eigen moeilijkheden in vergelijkbare situaties.

6. Terugblik

Bij de start van de volgende bijeenkomst blikt de inbrenger van de casus terug. Wat heeft de intervisie opgeleverd? Wat is er gebeurd en hoe heeft dat uitgepakt? Wat heeft hij/zij in de tussenliggende tijd geleerd?

LITERATUUR

Balint, B., (1957) *The Doctor, His Patient and The Illness*, Elsevier Health Sciences geraadpleegd op 6 juni 2020 van The American Psychological Association via <https://psycnet.apa.org/record/1957-03234-000>

Bellersen, M. & Kohlmann, I. (2012) *Praktijkboek intervisie, meer vermogen door collegiale blik*. Amsterdam, Boom uitgevers.

Boeije, H. (2006). *Analysen in Kwalitatief Onderzoek. Denken en Doen*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Evers, J. (2007). *Kwalitatief Interviewen: Kunst en Kunde*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Heinrichs, E. (2021) *Burn-out klachten bij (beginnende) professionals in het sociale domein*. (Masterthesis - Master Healthy Ageing Professional, Fontys Hogescholen Eindhoven)

Hendriksen, J. (2007) *Intervisie bij werkproblemen*. Baarn, Uitgeverij Boom Nelissen

Maso, I., & Smaling, A. (2004). *Kwalitatief Onderzoek: praktijk en theorie*. Amsterdam: Boom.

Movisie (2020) de Balint methode voor intervisie. Geraadpleegd op 18 februari 2020, van <https://www.movisie.nl/tool/balint-methode-intervisie>

Sennet, R. (2016). *De ambachtsman. De mens als maker*. Amsterdam: Meulenhoff.

Vereniging van Hogescholen (2018). *Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit*. Gevonden 11 mei 2020 via: <https://www.vsnu.nl/files/documenten/Nederlandse%20gedragscode%20wetenschappelijke%20integriteit%202018.pdf>

Went, van, D., & Castelijns, H. (2018). *Jongens prostitutie in beeld – projectrapportage 2015 – 2017*. Eindhoven: Lumens.

Wester, F., & Peters, V. (2004). *Kwalitatieve Analyse. Uitgangspunten en Procedures*. Bussum: Coutinho.

Simons, E.I., Van Bommel, S., Noteboom, F., Van Went, D., Castelijns, H. & Van den Akker, G. (2021). *'Discretie te allen tijde' Een onderzoek naar jongensslachtoffers binnen de prostitutie in Nederland*. CKM, Capelle aan den IJssel & Lumens, Eindhoven.

> FOR SOCIETY

Hogeschool Sociale Studies
Eindhoven

FONTYS.NL